

Hékmet toplighuchi

«*Hemme ish bimeniliktur!*»

¹ Yérusalémda padishah bolghan, Dawutning oghli «Hékmet toplighuchi»ning sözliri: —□

² «Bimenilik üstige bimenilik!» — deydu «Hékmet toplighuchi» — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimeniliktur!»□ ■

³ Quyash astida tartqan japaliridin insan néme paydigha érisher?□ ■

⁴ Bir dewr ötidu, yene bir dewr kélidu; Biraq yer-zémin menggüge dawam qilidu;■

⁵ Kün chiqidu, kün patidu; We chiqidighan jaygha qarap yene aldirap mangidu.

□ **1:1 «Hékmet toplighuchi»** — yazghuchi özining Sulayman ikenlikini körsitidu. Bu nuqta 16-ayet, 2:7-ayet qatarliqlarda ispatlinidu. Kitabning nami esliy ibraniy tilida «Qohelet» déyilidu, uning menisi: «toplighuchi» «retligüchi» dégen menide bolup, biz uni «hékmet toplighuchi» (démek, «oy-pikirlerni retligüchi») dep terjime qilduq. Beziler uni yene «Telim bergüchi», «Wez éytquchi» depmu terjime qilidu. □ **1:2 «Bimenilik üstige bimenilik!»** — ibraniy tilida «bimeniliklarning bimeniligi!». Bu xuddi «Küylerning küy» «eng güzel küy» déyilgen'ge oxshashtur, «bimeniliklarning bimeniligi» belkim «hayatliq alemde «eng bimenilik ishtur!»» dégenni bildürüshi mumkin. ■ **1:2** Zeb. 62:9; 144:4 □ **1:3 «Quyash astida»** — bu «Hékmet toplighuchi»diki achquchluq sözdur. Yazghuchining bayanlirining köpinchisi «asmandin (Xudadin) kelgen wehiy» bilen emes, belki «quyash astida» yaki «aptap asti»diki közqarash bilen éytilghan. U qesten shundaq köz-qarashni sözleydu. «Kirish söz» we «qoshumche söz»imiznimu körüng. ■ **1:3** Top. 2:22; 3:9 ■ **1:4** Zeb. 104:5

⁶ Shamal jenubqa qarap soqidu;
Andin burulup shimalgha qarap soqidu;
U aylinip-aylinip,
Herdaim öz aylanma yoligha qaytidu.

⁷ Barliq deryalar déngizgha qarap aqidu, biraq déngiz tolmaydu;
Deryalar qaysi jaygha aqqan bolsa,
Ular yene shu yerge qaytidu.■

⁸ Barliq ishlar japagha tolghandur;
Uni éytip tügetküchi adem yoqtur;
Köz körüshtin,
Qulaq anglashtin hergiz toymaydu.

⁹ Bolghan ishlar yene bolidighan ishlardur;
Qilghan ishlar yene qilinidu;
Quyash astida héchqandaq yéngiliq yoqtur.■

¹⁰ «Mana, bu yéngi ish» dégili bolidighan ish barmu?
U beribir bizdin burunqi dewrlerde alliqachan bolup ötken ishlardur.

¹¹ Burunqi ishlar hazir héch eslenmeydu;
We kelgüside bolidighan ishlarmu ulardin kéyin yashaydighanlarning ésige héch kelmeydu.□

Sulaymanning tejrübisi

■ **1:7** Ayup 38:8, 9, 10; Zeb. 104:8-10 ■ **1:9** Top. 3:15

□ **1:11** «... **kelgüside bolidighan ishlarmu ulardin kéyin yashaydighanlarning ésige héch kelmeydu**» — démek, yéngi dewrde «yéngi» déyilgen bir ish chiqqan bolsa, shu ish emeliyette burunqi dewrlerde mewjut bolghan ishtur. Hazirqi dewrdikiler burunqi dewrlerni bilmeydu yaki untugan, bu ishni «yéngi!» deydu.

¹² Menki hékmet toplighuchi Yérusalémda Israilgha padishah bolghanmen; ¹³ Men danaliq bilen asmanlar astida barliq qilin'ghan ishlarni qétirqinip izdeshke köngül qoydum —

Xulasem shuki, Xuda insan balilirining öz-özini bend qilip upritish üçün, ulargha bu éghir japani teqdim qilghan! ¹⁴ Men quyash astidiki barliq qilin'ghan ishlarni körüp chiqtim, —

Mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtin ibarettur.

¹⁵ Egrini tüz qilghili bolmas;

Kemni toluq dep sanighili bolmas.□

¹⁶ Men öz könglümde oylinip: «Mana, men ulughlinip, mendin ilgiri Yérusalém üstige barliq höküm sürgenlerdin köp danaliqqa érishtim; méning könglüm nurghun danaliq we bilimge érishti» — dédim.

¹⁷ Shuning bilen danaliqni bilishke, shuningdek telwilik we exmiqanilikni bilip yétishke köngül qoydum; mushu ishnimu shamal qoghlighandek ish dep bilip yettim. ¹⁸ Chünki danaliqning köp bolushi bilen azab-oqubetmu köp bolidu; bilimini köpeytküchining derd-elimimu köpiydu.

2

Tamashini tétip béqish

¹ Men könglümde: «Qéni, men özümge tamashining temini tétighuzup baqimen; könglüm échilsun!» —

□ **1:15** «... **toluq dep sanighili bolmas**» — démek, teminligili bolmas.

dédim. Biraq mana, bumu bimeniliktur. □ ■ ² Men külke-chaqchaqqa «Telwilik!» we tamashigha «Uning zadi néme paydisi?» — dédim. ³ Könglümde öz bedinimni sharab bilen qandaq rohlandurghili bolidighanliqini (danaliq bilen özümni yétekligen halda) bilishke bérilip izdendim, shuningdek «sanaqliq künliride insan balilirigha yaxshiliq yetküzidighan néme paydiliq ishlar bar?» dégen tügünni yeshsem dep exmiqanilikni qandaq tutup yétishim kéreklikini intilip izdidim. □

⁴ Men ulugh quruluşlarga kirishtim; özüm üçün öylerni saldim; özüm üçün üzümzarlarni tiktim; ⁵ Özüm üçün shahane bagh-baghchilarni yasidim; ularda herxil méwe béridighan derexlerni tiktim; ⁶ Özüm üçün ormandiki baraqsan derexlerni obdan sughirish üçün, kölcheklerni yasap chiqtim; ⁷ Qullargha we dédeklerge ige boldum; öyümde ulardin tughulghanlarmu méningki idi; Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisiningkidin köp mal-waranlar, qoy we kala padilirim bar boldi. ⁸ Öz-özümge altun-kümüshlerni, padishahlarning hem herqaysi ölkilerning herxil etiwarliq alahide

□ **2:1 «könglüm échilsun»** — bu ibarining bashqa birxil terjimisi: «yaxshimu-yaxshi emesmu, körüp baqay». ■ **2:1** Luqa 12:19

□ **2:3 «Danaliq bilen özümni yétekligen halda»** — mushu ibarining menisi: «Bu ishlarning hemmisi u herdaim öz-özige diqqet qilip, qilghan ishlarning rast ehmiyiti bar-yoqluqini tekshüretti» dégenlik bolushi mumkin. «**exmiqanilikni ... tutup yétish**» — Sulaymanning «exmiqanilik»ni «tutup yétish»i bolsa hayatning ehmiyitini, ademge «yaxshiliq yetküzidighan ... paydiliq ishlar»ni tépishqa tosalghu bolidighan birer sir barmu-yoqmu?» dégen mesilini tekshürüsh üçün idi.

göherlirini yighdim; qiz-yigit naxshichilargha hemde adem balilirining dilköyerlirige, yeni köpligen güzel kénizeklerge ige boldum. □

⁹ Ulugh boldum, Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisidin ziyade ronaq taptim; shundaq bolghini bilen danaliqim mendin ketmidi. □ ¹⁰ Közlirimge néme yaqqan bolsa, men shuni uningdin ayimidim; öz könglümge héchqandaq xushalliqni yaq démidim; chünki könglüm barliq ejrimdin shadlandi; mana, bular öz ejrimdin bolghan nésiwem idi. ¹¹ Andin öz qolum yasighanlirining hemmisige, shundaqla singdürgen ejrimning netijisige qarisam, mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlighandek ish idi; bular quyash astidiki héch paydisi yoq ishlardur.

¹² Andin zéhnimni yighip uni danaliqqa, telwilik we exmiqanilikke qarashqa qoydum; chünki padishahdin kéyin turidighan adem néme qilalaydu? — qilsimu alliqachan qilin'ghan ishlardin ibaret bolidu, xalas! ■ ¹³ Shuning bilen nur qarangghuluqtin ewzel bolghandek, danaliqning bigherezlikdin ewzellikini körüp yettim.

¹⁴ Dana kishining közliri béshididur, exmeq bolsa qarangghuluqta mangidu; biraq ulargha oxshash birla ishning bolidighanliqini chüshinip yettim. □

□ **2:8** «altun-kümüşler» — ibraniy tilida: «kümüş-altunler».

□ **2:9** «...shundaq **bolghini bilen danaliqim mendin ketmidi**» — 3-ayette déyilgende, u yenila bu qilghan ishlarning rast ehmiyiti bar-yoqluqigha diqqet qilip, tekshürüp yüretti. ■ **2:12** Top. 1:17; 7:23 □ **2:14** «...ulargha **oxshash birla ishning bolidighanliqi**»

— bu «birla ish» ölümni démekchi.

¹⁵ Könglümde: «Exmeqke bolidighan ish mangimu oxshash bolidu; emdi méning shundaq dana bolushumning zadi néme paydisi?!» — dédim. Andin men könglümde: «Bu ishmü oxshashla bimeniliktur!» — dédim. ¹⁶ Chünki menggüge dana kishi exmeqke nisbeten héch artuq eslenmeydu; chünki kelgüsidiki künlerde hemme ish alliqachan untulup kétidu; emdi dana kishi qandaq ölidu? — Exmeq kishi bilen bille! ¹⁷ Shunga men hayatqa öch boldum; chünki quyash astida qilin'ghan ishlar manga éghir kéletti; hemmisi bimenilik we shamalni qoghligandek ish idi. ¹⁸ Shuningdek men quyash astidiki barliq ejrimge öch boldum; chünki buni mendin kéyin kelgen kishige qaldurmasliqqa amalim yoq idi. ¹⁹ Uning dana yaki exmeq ikenlikini kim bilidu? U beribir men japaliq bilen singdürgen hemde danaliq bilen ada qilghan quyash astidiki barliq ejrim üstige höküm süridu. Bumu bimeniliktur.

²⁰ Andin men rayimdin yandim, könglüm quyash astidiki japa tartqan barliq ejrimdin ümidsizlinip ketti. ²¹ Chünki ejrini danaliq, bilim we ep bilen qilghan bir adem bar; biraq u ejrini uningha héch ishlimgen bashqa birsining nésiwisi bolushqa qaldurushi kérek. Bumu bimenilik we intayin achchiq külpettur. ²² Chünki insan quyash astida özini upritip, özining barliq emgikidin we könglining intilishliridin némige ige bolidu? ■

²³ Chünki uning barliq künliri azabliqtur, uning ejri gheshliktur; hetta kéchide uning köngli héch aram tapmaydu. Bumu bimeniliktur.

²⁴ Insan üçün shuningdin bashqa yaxshi ish

yoqki, u yéyishi, ichishi, öz jénini öz ejridin huzur aldurushidin ibarettur; buni Xudaning qolidindur, dep körüp yettim. ■ 25 Chünki uningsiz kim yéyelisun yaki bésip ishliyelisun? □ 26 Chünki u öz nezirige yaqidighan ademge danaliq, bilim we shadliqni ata qilidu; biraq gunahkar ademge u mal-mülük yighip-toplashqa japaliq emgekni béridu, shuningdek u yighip-toplighinini Xudaning neziride yaxshi bolghan'gha tapshuridighan qilidu. Bumu bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtin ibarettur.■

3

Hayat pesilliri

1 Herbir ishning muwapiq pesli bar, asmanlar astidiki hemme arzuning öz waqtimu bar;□

2 Tughulushning bir waqti bar, ölüşningmu bir waqti bar;

Tikish waqti bar, tikilgenni söküş waqti bar;

3 Öltürüş waqti bar, saqaytish waqti bar;

Buzush waqti bar, qurush waqti bar;

4 Yighlash waqti bar, külüş waqti bar;

■ 2:24 Top. 3:12, 22; 5:18; 8:15 □ 2:25 «Chünki uningsiz kim yéyelisun yaki bésip ishliyelisun?» — bashqa ikki xil terjimisi: «Uningsiz kim yéyelisun yaki huzur alalisun?» yaki «Méningdin (Sulaymandin) bashqa kim yéyelisun, yaki bésip ishliyelisun?».

■ 2:26 Ayup 27:16, 17; Pend. 28:8; Top. 3:13 □ 3:1 «Herbir ishning muwapiq pesli bar, ... hemme arzuning öz waqtimu bar» — oqurmenler ishlarning «öz pesli» yaki «öz waqti» dégenning «Xuda békitken waqit»ni yaki bolmisa peqet «muwapiq, toghra kelgen waqit»ni körsitidighanliqini perq étishi kérek.

Matem tutush waqti bar, ussul oynash waqti bar;
⁵ Tashlarni chöriwétish waqti bar, tashlarni yighip-
 toplash waqti bar;
 Quchaqlash waqti bar, quchaqlashtin özini tartish
 waqti bar; ■
⁶ Izdesh waqti bar, yoqaldi dep waz kéchish waq-
 timu bar;
⁷ Yirtish waqti bar, tikish waqti bar;
 Süküt qélish waqti bar, söz qilish waqti bar;
⁸ Söyüş waqti bar, nepretlinish waqti bar;
 Urush waqti bar, tinchliq waqti bar.

Insan Xuda békitken waqit-pesillerni bilmeydu

⁹ Ishligen öz ishliginidin néme payda alidu? ■
¹⁰ Men Xuda insan balilirigha yükligen, ishlep japa
 tartish kérek bolghan ishni körgenmen. ¹¹ U herbir
 ishning waqti kelgende güzel bolidighanliqini
 békitken; u yene menggülükni insanlarning
 könglige salghan; shunga, insan Xudaning öz
 hayatigha bashtin axirghiche némini békitkenlikini
 bilip yetmestur. □
¹² Insanlarga hayatida shadlinish we yaxshiliq
 qilishtin bashqa ewzel ish yoq iken dep bilip yet-
 tim. ¹³ Shundaqla yene, herbir kishining yéyish-
 ichishi, özining barliq ejridin huzur élishi, mana bu
 Xudaning sowghisidur.

■ **3:5** 1Kor. 7:5 ■ **3:9** Top. 1:3 □ **3:11** «U herbir ishning
 waqti kelgende güzel bolidighanliqini békitken...» — bu ayet
 intayin muhim. Xuda insanlarga, könglide hayatining menggülük
 ehmiyitini sézishni ata qilghan. Biraq öz gunahliri tüpeylidin, insan-
 lar buning ehmiyitining zadi néme ikenlikini, Xudaning özliri üçhün
 békitken pilanining waqti-saetlirini bilip yetmeydu. «Qoshumche
 söz»imizde uning üstide toxtilimiz.

14 Xudaning qilghanlirining hemmisi bolsa, menggülik bolidu, dep bilimen; uninggha héchnersini qoshushqa we uningdin héchnersini éliwétishke bolmaydu; Xudaning ularni qilghanlirining sewebi insanni Özidin eymindürüshtur. 15 Hazir bolghanliri ötkendimu bolghandur; kelgüside bolidighan ish alliqachan bolghandur; Xuda ötken ishlarni soraydu.□

Adaletsiz ishlar

16 Men quyash astida yene shu ishni kördümki — soraq ornida, shu yerde hélihem rezillik turidu; heqqaniylik turush kérek bolghan jayda, mana rezillik turidu! 17 Men könglümde: «Xuda heqqaniy hem rezil ademni soraqqa tartidu; chünki herbir arzu-meqset we herbir ishning öz waqti bar» — dédim.

18 Men könglümde: — Bundaq bolushi insan balilirining sewebidindur; Xuda ularni sinimaqchi, *bu ishlar* ular özlirining peqet haywanlarga oxshash ikenlikini körüshi üçün bolghan, dep oylidim. 19 Chünki insan balilirining béshigha kélidighini haywanlarchimu kélidu, ularning köridighini oxshash bolidu. Ulardin aldinqisi qandaq ölgen bolsa, kényinkisimu shundaq ölidu, ularda oxshashla birla nepes bardur. Insanning haywanlardin héch artuqchiliqi yoq; chünki hemme ish bimeniliktur. 20 Ularning

□ **3:15 «Xuda ötken ishlarni soraydu»** — «soraydu» dégenning ibraniy tilidiki bashqa menisi «izdeydu». «Ötken ishlarni soraydu» dégenning menisi: «Xuda ötken ishlarni sürüshtürüp ademlerdin hésab alidu» dégenlik bolsa kérek. Bashqa birxil terjimisi: «Xuda ötken ishlarni yene bolghuzidu».

hemmisi bir jaygha baridu; hemmisi topa-changdin chiqqan, hemmisi topa-changgha qaytidu.■ 21 Kim adem balilirining rohini bilidu? U yuqirigha chiqamdu, buni kim bilidu? Haywanlarning rohi, u yer tégige chüshemdu, kim bilidu?

22 Shuning bilen men insanning öz ejridin huzurlinishidin artuq ish yoqtur, dep kördüm; chünki mana, bu uning nésiwisidir; chünki uni özidin kéyin bolidighan ishlarni körüşke kim élip kélidu?

4

Jebir-zulumgha qarash

1 Andin men qaytidin zéhnimni yighip quyash astida daim boluwatqan barliq zorluq-zumbuluqni kördüm; mana, ézilgenlarning köz yashliri! Ulargha héch teselli bergüchi yoq idi; ularni ezgenlarning küchlük yölenchüki bar idi, biraq ézilgenlerge héch teselli bergüchi yoq idi. □ 2 Shunga men alliqachan ölüp ketken ölgüchilerni téxi hayat bolghan tiriklerdin üstün dep teriplidim; 3 shundaqla bu ikki xil kishilerdin bextliki téxi apiride bolmighan kishidir; chünki u quyash astida qilin'ghan yamanliqlarni héch körüp baqmighan.

Reqiblikning bimeniliki

■ 3:20 Yar. 3:19 □ 4:1 «Ular**ni ezgenlarning küchlük yölenchüki bar idi**» — bashqa birxil terjimisi: «Ular**ni ezgüchiler terepte küch bar idi**».

⁴ Andin men barliq ejir we barliq xizmetning utuqliridin shuni körüp yettimki, u insanning yéqinini körelmeslikidin bolidu. Bumu bimenilik we Shamalni qoghlighandek ishtur.

⁵ Exmeq qol qoshturup, öz göshini yeydu.■

⁶ Japa chékip shamalni qoghlap ochumini toshquzimen dégendin, changgilini toshquzup xatirjemlikte bolush eladur.□

Achközlükning türtkiside ishlesh

⁷ Men yene zéhnimni yighip, quyash astidiki bir bimenilikni kördüm; ⁸ birsi yalghuz, tikendek bolsimu, shundaqla ne oghli ne aka-ukisi bolmisimu — biraq uning japasining axiri bolmaydu, uning közi bayliqlargha toymaydu. U: «Men bundaq japaliq ishlep, jénimdin zadi kimgé yaxshiliq qaldurimen?» — dégeni sorimaydu. Bumu bimenilik we éghir japadin ibarettur.□

Hemrahliq

■ **4:5** Pend. 6:10; 24:33 □ **4:6** «Japa chékip Shamalni qoghlap ochumini toshquzimen dégendin, changgilini toshquzup xatirjemlikte bolush eladur» — 4-ayette menpeet-abruy izdeshning bimeniligi körsitilidu; 5-ayette «Héchnéme qilmaymen, paydisi yoq» dégen hurunluq pozitsiyini eyibleydu: 6-ayette bu ikki yolning otturidiki durus yolni körsitilidu. □ **4:8** «Birsi yalghuz, tikendek bolsimu, ...» — ibraniy tilida «Birsi yalghuz, ikkinchisi (ikkinchi adem) yoq bolghan halda bolsimu,...». «U: «Men bundaq japaliq ishlep, jénimdin zadi kimgé yaxshiliq qaldurimen?» — dégeni sorimaydu» — bezi bashqa terjimilerde: «U: «Men zadi kim üçün japaliq ishlep, öz jénimdin yaxshiliqni qaldurimen?» — dep ökünidu» dep oqulidu.

9 Ikki birdin yaxshidur; chünki ikki bolsa emgikidin yaxshi in'am alidu. 10 Yiqilip ketse, birsi hemrahini yölep kötüridu; biraq yalghuz halette yiqilip ketse, yöligüdek bashqa birsi yoq bolsa, bu kishining haligha way!

11 Yene, ikkisi bille yatsa, bir-birini illitidu; lékin birsi yalghuz yatsa qandaq illitilsun? 12 Yene, biraw yalghuz bir ademni yéngiwalghan bolsa, ikkisi uningha taqabil turalaydu; shuningdek üç qat arghamcha asan üzülmes.

Inawetning bihudiliki

13 Kembeghel emma aqil yigit yene nesihetning etiwarini qilmaydighan qéri exmeq padishahtin yaxshidur; 14 Chünki gerche u bu padishahning padishahliqida kembeghel bolup tughulghan bolsimu, u zindandin textke olturushqa chiqti.□

15 Men quyash astidiki barliq tiriklarning ashu ikkinchini, yeni *padishahning* ornini basquchini, shu yigitni qollaydighanliqini kördüm. 16 Barliq xelq, yeni ularning aldidida turghan barliq puqralar sanaqsiz bolsimu, biraq ulardin kéyinkiler yigittinmu razi bolmaydu; bumu

□ 4:14 «Gerche u bu padishahning padishahliqida kembeghel bolup tughulghan bolsimu,...» — bu ayetning qaysi gewdilik ehwalni körsetkenliki hazir bizge éniq emes.

bimenilik we shamalni qoghligandek ishtur.□

5

Nesihet — bashqilargha ixlasmen körünüşke tirishishtin hézi bol

¹ Xudaning öyige barghanda, awaylap yürigin; exmeqlerche qurbanliqlarni sunush üçün emes, belki anglap boysunush üçün yéqinlashqin; chünki exmeqler rezillik qiliwatqini bilmeydu.

□ ² Aghzingni yéniklik bilen achma; könglüng Xuda aldida birnémini éytishqa aldirmisun; chünki Xuda ershlerde, sen yer yüzididursen; shunga sözliring az bolsun. ³ Chünki ish köp bolsa chüşmu köp bolghandek, gep köp bolsa, exmeqning gépi bolup qalidu.□

□ **4:16** «...yeni **ularning aldida turghan barliq puqralar**» — «ular» dégen kim? Belkim birinchi «qéri» padishah we uningdin kéyin textke olturghan yigitni körsitishi mumkin. «**barliq puqralar sanaqsiz bolsimu, biraq ulardin kéyinkiler yigittinmu razi bolmaydu**» — Sulayman melum bir misal toghruluq sözlewatidu. Bu «qéri padishah» Saul padishahqa, «yash yigit» Dawut padishahqa oxshatilidu; biraq del ularning özini körsetmeydu (Dawut zindanda yatmighan). Gepning poskallisi shuki, yurtning pikri tayanchisizdur; ikkinchi padishah peqet bir mezgilla qarshi élinidi, biraq xelq tézla uningdin yüz örüp, uning töhpisini untup, uni qollimidi. Bu bir bimenilik! □ **5:1** «...exmeqlerche **qurbanliqlarni sunush üçün emes, belki anglap boysunush üçün yéqinlashqin**» — bu nesihetning menisi qurbanliqlar yaxshi emes, dégenlik emes, elwette; peqet qurbanliqni exmeqlerche, bimene sunmasliq kérek, dégenliktur. □ **5:3** «... **gep köp bolsa, exmeqning gépi bolup qalidu**» — bu sözlerde közde tutulghini belkim exmeqlerning bihude qesem ichidighanliqi bolushi mumkin.

4 Xudagha qesem ichseng, uni ada qilishni kéchiktürme; chünki U exmeqlerdin huzur almaydu; shunga qesimingni ada qilghin. ■

5 Qesem ichip ada qilmighandin köre, qesem ichmesliking tüzüktur. ■ 6 Aghzing téningni gunahning ixtiyarigha qoyuwetmisun; perishte aldida: «Xata sözlep saldim» déme; némishqa Xuda gépingdin ghezeplinip qolliring yasighanni halak qilidu? □ 7 Chünki chüsh köp bolsa bimenilikmu köp bolidu; gep köp bolsimu oxshastur; shunga, Xudadin qorqqin!■

Nepisi yaman mensepdarlar

8 Sen namratlarning ézilgenlikini yaki yerlik mensepdarlarning heq-adaletni zorawanlarhe qayrip qoyghanliqini körseng, bu ishlardin heyran qalma; chünki mensepdardin yuqiri yene birsi közlimekte; we ulardinmu yuqirisimu bardur. □ 9 Biraq némila bolmisun yer-tupraq hemme ademge paydiliqtur; hetta padishahning özimu

■ 5:4 Chöl. 30:3; Qan. 23:20 ■ 5:5 Qan. 23:20, 21

□ 5:6 «perishte aldida» — qaysi perishte? «Perwerdigarning perishtisi» bolushi kérek. Ibraniy tilida «elchi» we «perishte» dégenler bir söz bilenla ipadilinidu. Kahin hem perishte Xudaning «elchi»sidur («Mal.» 2:7ni körüng). ■ 5:7 Pend. 10:19

□ 5:8 «Sen namratlarning ézilgenlikini ... körseng, bu ishlardin heyran qalma;» — Sulayman padishah özi adil padishah bolghini bilen, uning töwendiki qatlammu-qatlam yerlik mensepdarlarning chiriklishishini tizginliyelishi chekliktur.

yer-tupraqqa tayinidu.□

Pul

¹⁰ Kümüşke amraq kümüşke qanmas, bayliqlargha amraq öz kirimige qanmas; bumu bimeniliktur. ¹¹ Mal-mülük köpeyse, ularni yégüchilermu köpiyidu; mal igisige ularni közlep, ulardin huzur élishtin bashqa néme paydisi bolsun?

¹² Az yésun, köp yésun, emgekchining uyqusi tatliqtur; biraq bayning toqluqi uni uxlatmas.□

Bayliqlargha baghliq yene bir bimenilik

¹³ Men quyash astida zor bir külpetni kördüm — u bolsimu, igisi özige ziyan yetküzidighan bayliqlarni toplashdur; ¹⁴ shuningdek, uning bayliqliri balay'apet tüpeylidin yoqilishidin ibarettur. Undaq ademning bir oggli bolsa, *oghlining* qoligha qaldurghudek héchnémisi yoq bolidu. ¹⁵ U apising

□ **5:9** «Biraq **némila bolmisun yer-tupraq hemme ademge paydiliqtur; hetta padishahning özimu yer-tupraqqa tayinidu**» — ibraniy tilida bu ayetni chüshinish tes. Bizningche Sulayman ademning diqqitini hókümetning chirikliship ketkenlikige emes, belki eng muhimigha, yeni Xudaning yaxshiliqi (tupraqtiki ziraetler arqiliq bolghan yaxshiliqi)gha qaratmaqchi. Bashqa birxil terjimisi: «Biraq omumen qilip éytqanda, özi tériqchiliq qilidighan padishah zémin'gha paydiliqtur». Bu terjimining menisi: «Zéminni bashquridighan birsi bolsa (bolupmu padishah özi tériqchiliqni chüshense), bu beribir hókümetsizliktin, qalaymiqanchiliqtin, hakimiyetsizliktin yaxshi» dégendek. Oqurmenler bashqa terjimilernimu uchritishi mumkin.

□ **5:12** «...biraq **bayning toqluqi uni uxlatmas**» — «bayning toqluqi» belkim ikki bisliq söz bolup: (1) uning bayliqidin ensireshliri; (2) ziyade köp tamaq yep, hezim bolmasliqini körsitishi mumkin.

qorsiqidin yalingach chiqip, ketkendimu yalin-gach péti kétidu; u özining japaliq emgikidin qo-ligha alghudek héchnémini épketelmeydu. ■ ¹⁶ Mana bumu éghir elemlik ish; chünki u qandaq kelgen bolsa, yene shundaq kétidu; emdi uning shamal-gha érishish üçhün emgek qilghinining néme pay-disi? ¹⁷ Uning barliq künliride yep-ichkini qarang-ghuluqta bolup, gheshtliki, késelliki we xapiliqi köp bolidu.

Emgekning méwisidin huzur élish

¹⁸ Mana némining yaramliq we güzel ikenlikini kördüm — u bolsimu, insanning Xuda uninggha teqdim qilghan ömrining herbir künliride yéyish, ichish we quyash astidiki barliq méhnitidin huzur élishur; chünki bu uning nésiwisidur. ■ ¹⁹ Xuda her-birsini bayliqlargha, mal-dunyagha ige bolushqa, shuningdek ulardin yéyishke, öz rizqini qobul qil-ishqa, öz emgikidin huzur élishqa muyesser qil-ghan bolsa — mana bular Xudaning sowghitidur. ²⁰ Chünki u ömridiki téz ötidighan künliri üstide köp oylanmaydu; chünki Xuda uni könglining shadliqi bilen bend qilidu.

6

Hemme adem hayatning lezzitini tétiyalmaydu

¹ Quyash astida bir yaman ishni kördüm; u ish ademler arisida köp körüldü —

■ 5:15 Zeb. 49:17-20 ■ 5:18 Top. 2:10, 24; 3:12, 22; 9:7; 11:9

² Xuda birsige bayliqlar, mal-dunya we izzet-hörmét teqsim qildi, shuning bilen uning öz köngli xalighinidin héchnersisi kem bolmide; biraq Xuda uninggha bulardin huzur élishqa muyesser qilmide, belki yat bir adem ulardin huzur alidu; mana bu bimenilik we éghir azabtur.

³ Birsu yüz bala körüp köp yil yashishi mumkin; biraq uning yil-künliri shunchilik köp bolsimu, uning jéni bextni körmise, hetta görni körmigen bolsimu, tughulup chachrap ketken bowaq uningdin ewzeldur deymen. □ ⁴ Chünki chachrighan bala bimenilik bilen kélidu, qarangghuluqta kétidu, qarangghuluq uning ismini qaplaydu; ⁵ U künnimu körmigen, bilmigen; biraq héch bolmighanda u birinchisige nisbeten aram tapqandur.■

⁶ Berheq, héliqi kishi hetta ikki hesse ming yil yashighan bolsimu, biraq bextni körmise, ehwali oxshashur — herbir kishi oxshash bir jaygha baridu emesmu?

Jawabsiz soallar

⁷ Ademning tartqan barliq japasi öz aghzi üçündür; biraq uning ishtihasi hergiz qanmaydu.

⁸ Shundaqta dana kishining exmeqtin néme artuqchiliqi bolsun? Namrat kishi bashqilar aldida qandaq méngishni bilgen bolsimu, uning néme paydisi bolsun? ⁹ Közning körüshi arzu-hewesning uyan-buyan yürüshidin ewzeldur. Bundaq qilishmu bimenilik we shamalni

□ **6:3** «hetta görni körmigen bolsimu,...» — démek, u ölmeydu. Bashqa birxil terjimisi: «we yaki depne qilinmighan bolsa,...».

■ **6:5** Ayup 3:16; Zeb. 58:7-8

qoghligandek ishtur. ¹⁰ Ötüp ketken ishlarning bolsa alliqachan nomi békitilip atalghan; insanning néme ikenlikimu ayan bolghan; shunga insanning özidin qudretlik bolghuchi bilen qarshilishishigha bolmaydu.□

¹¹ Chünki gep qanche köp bolsa, bimenilik shunche köp bolidu; buning insan'gha néme paydisi? □ ¹² Chünki insanning ömride, yeni uning sayidek tézla ötidighan menisiz ömridiki barliq künliride uninggha némining paydiliq ikenlikini kim bilsun? Chünki insan'gha u ketkendin kéyin quyash astida néme ishning bolidighanliqini kim dep bérelisun?■

7

Yene birqanche hékmet we pakitlar — pakitlarga yüzlinish kérek!

¹ Yaxshi nam-abroy qimmetlik tutiyadin ewzel; ademning ölüsh küni tughulush künidin ewzeldur.■

□ **6:10** «Ötüp ketken ishlarning ... alliqachan nomi békitilip atalghan» — menisi herbir ish aldin'ala Xuda teripidin békitilgen bolsa kérek. «Insanning néme ikenlikimu ayan bolghan» — bashqa birxil terjimisi: «Insanning néme ikenlikimu bilin'gen (démek, Xuda teripidin)» (shunga uning bilen qarshilishish bihudiliktur). Biraq ayetni insanning ajiz bende ikenlikini tekitleydu, dep qaraymiz. □ **6:11** «Chünki gep qanche köp bolsa,..» — mushu yerde «gep» insanning Xuda bilen qarshilishidighan geplirini körsetse kérek. Bashqa birxil terjimisi: «chünki bihudilikni köpeytidighan ishlar köptur...» ■ **6:12** Top. 8:7; Zeb. 144:4; Yaq. 4:13, 14 ■ **7:1** Pend. 22:1

² Matem tutush öyige bérish ziyapet-toy öyige bérishtin ewzel; chünki ashu yerde insanning aqiwiti ayan qilinidu; tirik bolghanlar buni könglige püküshi kérek.■

³ Gheshlik külkidin ewzeldur; chünki chirayning perishanliqi bilen qelb yaxshilinidu.

⁴ Dana kishining qelbi matem tutush öyide, biraq exmeqning qelbi tamashining öyididur.

⁵ Exmeqlarning naxshisini anglighandin köre, dana kishining tenbihini anglighin; ■ ⁶ Chünki exmeqning külkisi qazan astidiki yantaqlarning paraslishidek, xalas; bumu bimeniliktur.□ ■

Insanning qolidin kélidighini chekliktur

⁷ Jebir-zulum dana ademni nadan'gha aylاندuridu,

Para bolsa qelbni halak qilidu.□

⁸ Ishning ayighi béshidin ewzel;

Sewr-taqetlik roh tekebbur rohtin ewzeldur.

⁹ Rohingda xapa bolushqa aldirima;

Chünki xapiliq exmeqlarning baghrida qonup yatidu.

¹⁰ «Némishqa burunqi künler hazirqi künlerdin ewzel?» — déme; chünki séning bundaq sorighining danaliqtin emes.

■ 7:2 Yuh. 11:31 ■ 7:5 Pend. 13:18; 15:31, 32 □ 7:6

«qazan astidiki yantaqlarning paraslishidek...» — yantaqning köygen chaghdiki awazi küchlük, biraq tepti intayin qisqa. ■ 7:6

Zeb. 58:9 □ 7:7 «Jebir-zulum dana ademni nadan'gha aylاندuridu,...» — jebir-zulum yürüzgen dana kishi özini aq-qarini perq ételmeydighan nadan qilidu. Bashqa birxil terjimisi: «Jebir-zulum yürüzgüchi dana kishini sarang qilidu, para bolsa uni telwe qilidu».

Danaliqning ewzelliki

¹¹ Danaliq mirasqa oxshash yaxshi ish, quyash nuri körgüchilerge paydiliqtur. ¹² Chünki danaliq pul panah bolghandek, panah bolidu; biraq danaliqning ewzelliki shuki, u öz igilirini hayatqa érishtüridu.

¹³ Xudaning qilghanlirini oylap kör; chünki U egri qilghanni kim tüz qilalisun?

¹⁴ Awat künide huzur al; we yaman künidimu shuni oylap kör: — Xuda ularning birini, shundaqla yene birinimu teng yaratqandur; shuning bilen insan özi ketkendin kéyin bolidighan ishlarni bilip yételmeydu.

«Quyash astidiki» danaliq

¹⁵ Men buning hemmisini bimene künlirimde körüp yettim; heqqaniy bir ademning öz heqqaniyliqi bilen yoqilip ketkenlikini kördüm, shuningdek rezil bir ademning öz rezilliki bilen ömrini uzaratqanliqini kördüm. ¹⁶ Özüngni dep heddidin ziyade heqqaniy bolma; we özüngni dep heddidin ziyade dana bolma; sen öz-özüngni

alaqzade qilmaqchimusen? □ 17 Özüngni dep heddiddin ziyade rezil bolma, yaki exmeq bolma; öz ejiling toshmay turup ölmekchimusen? □ 18 Shunga, bu *agahni* ching tut, shuningdin u *agahnimu* qolungdin bermigining yaxshi; chünki Xudadin qorqidighan kishi her ikkisi bilen utuqluq bolidu. □

□ 7:16 «**Özüngni dep heddiddin ziyade heqqaniy bolma; we özüngni dep heddiddin ziyade dana bolma;...**» — Sulaymanning mushu gépidin héchkim: «Heqqaniyliqning «artuq», «heddidin ziyade» deydighan derijisi bolidu» dep oylimisa kérek. Heqqaniyliq dégen heqqaniyliqtur. Bu yerde gep hejwiylilik, kinayilik bilen éytilghan. Halqiliq söz «özüngni dep» — démek, heqqaniy bolmaqchi bolghan bu kishining meqsiti Xudani tonush emes, peqet Xudaning berikitigila érishish dégendin ibaret, xalas; 15-ayette déyilgen ehwalgha qarighanda, heqqaniy we dana ademlermu péshkellikke uchrishi mumkin. Undaq ehwalda ular agahlandurulmisa, «Némishqa bu külpetler béshingha chüshti» dep «alaqzade bolup kétishi» mumkin. Bashqa birxil terjimisi we chüshenchisi: «Özüngni heddiddin ziyade heqqaniy körsetme; we özüngni heddiddin ziyade dana körsetme. Öz-özüngni halak qilmaqchimusen?». Yene bashqa birnechche xil chüshenchisimu bar. □ 7:17 «**Özüngni dep heddiddin ziyade rezil bolma, yaki exmeq bolma;...**» — héchkim Sulaymanning bu gépining menisini: «Rezillikning «normal» yaki ««eqilge sighidu» deydighan derijisi bar» dep oylimisa kérek. Bu gep belkim alliqachan rezilliship ketken ademlerge qaritip kinayilik bilen éytilghan bolushi mumkin. 15-ayettiki: «Rezillik paydiliq bolushi mumkin, rezillikimni köpeytilmen» dégen'ge qarita, Sulayman bu agahni qoshup éytidu. Rezil ademler beribir ölidu; biraq rezil ademler bundaq kinayilik gepni qobul qilsa, héch bolmighanda shu yol bilen ularning béshigha chüshidighan jaza téximu awup ketmeydu. Yene bashqa birnechche xil chüshenchisimu bar. □ 7:18 «**...her ikkisi bilen utuqluq bolidu**» — démek, Xudadin qorqidighan adem Sulaymanning yuqiriqi 16-17-ayettiki ikki agahlandurushi bilen azdurushtin qutulidu. Yene bashqa birnechche xil chüshenchisimu bar.

Ademler gunahkar bolghachqa, danaliq nahay-iti zörürdur

¹⁹ Danaliq dana kishini bir sheherni bashquridighan on hökümrandin ziyade küchlük qilidu.

²⁰ Berheq, yer yüzide daim méhribanliq yürgüzidighan, gunah sadir qilmaydighan heqqaniy adem yoqtur. ■

²¹ Yene, xeqlarning hemmila gep-sözlirige anche diqqet qilip ketme; bolmisa, öz xizmetkarining sanga lenet oqughanliqini anglap qélishing mumkin. ²² Chünki könglüngde, özüngningmu shuninggha oxshash bashqilargha köp qétim lenet qilghanliqingni obdan bilisen.

Insanning danaliqining cheklikliki

²³ Bularning hemmisini danaliq bilen sinap baqtim; men: «Dana bolimen» désemmu, emma u mendin yiraq idi. ²⁴ Barliq yüz bergen ishlar bolsa eqlimizdin yiraq, shuningdek intayin sirliqtur; kim uni izdep bilip yételisun? □

²⁵ Men chin könglümdin danaliq we eqliy bilimni bilishke, sürüshürüshke we izdeshke, shundaqla rezillikning exmeqliqini, exmeqliqning telwilik ikenlikini bilip yétishke zéhnimni yighdim.

■ ²⁶ Shuning bilen köngli tor we qiltaq, qolliri asaret bolghan ayalning ölümdin achchiq ikenlikini bayqidim; Xudani xursen qilidighan kishi

■ **7:20** 1Pad. 8:46, 47; 2Tar. 6:36; Pend. 20:9; 1Yuh. 1:8

□ **7:24** «intayin sirliq» — ibraniy tilida «chongqur, chongqur» dep ipadilinidu. ■ **7:25** Top. 1:17; 2:12

uningdin özini qachuridu, biraq gunahkar adem uningha tutulup qalidu.■

²⁷ Bu bayqighanlirimgha qara, — deydu hékmet toplighuchi — pakitlarni bir-birige baghlap sélishturup, eqil izdidim; ²⁸ méning qelbim uni yenila izdimekte, biraq téxi tapalmidim! — Ming kishi arisida bir durus erkekni taptim — biraq shu ming kishi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim. □ ²⁹ Mana körgin, méning bayqighanlirim peqet mushu birla — Xuda ademni esli durus yaratqan; biraq ademler bolsa nurghunlighan hiyle-mikirlarni izdeydu.

8

Birnechche nesihetler

¹ Kim dana kishige teng kéleleydu? Kim ishlarni chüshendürüşni bilidu? Kishining danaliqi chirayini nurluq qilidu, yüzining sürini yorutidu.

² Padishahning permanigha qulaq sélishingni dewet qilimen; bolupmu Xuda aldida ichken

■ **7:26** Pend. 5:3; 6:24-35; 7:6-27; 22:14 □ **7:28** «Ming kishi arisida bir durus erkekni taptim — biraq shu ming kishi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim» — bu bayan bizge Sulaymanning özining kényinki hayatining qandaq bolidighanliqi toghruluq xewer bilen teminleydu. Uning qiz-ayallar toghruluq bolghan xewiri nedin kelgen? U qandaqtu «ming ayal» bilen tonushqanmu? Tewrattiki «Padishahlar» qismidin bilimizki, uning nurghunlighan ayal-kénizeliklari bar idi we ularning tesiri bilen axirida Xudaning yolidin yiraqliship, butpreslikke aldinip ketkenidi.

qesem tüpeylidin shundaq qilghin. □ ■ ³ Uning aldidin chiqip kétishke aldirima; yaman bir dewani qollashta ching turma; chünki padishah némini xalisa shuni qilidu. □ ⁴ Chünki padishahning sözi hoquqtur; kim uninggha: «Özliri néme qilila?» — déyelisun? ⁵ Kim *padishahning* permanini tutqan bolsa héch yamanliqni körmeydu; dana kishining köngli hem peytini hem yolni pemliyeleydu. ■

⁶⁻⁷ Chünki herbir ish-arzuning peyti we yoli bar; insan kéyinki ishlarni bilmigeckke, uning derdelimi özini qattiq basidu. Kim uninggha qandaq bolidighanliqini éyetalisun? ■

⁸ Héchkim öz rohigha ige bolalmas, yeni héchkimning öz rohini özide qaldurush hoquqi yoqtur; héchkimning ölüş künini öz qolida tutush hoquqi yoqtur; shu jengdin qéchishqa ruxset yoqtur; rezillik rezillikke bérilgüchilerni qutquzmas. ■

Bezi bihude bashqa ishlar

□ **8:2** «bolupmu **Xuda aldida ichken qesem tüpeylidin shundaq qilghin**» — bu qesem padishahning Xuda aldida ichken qesimi (adil, biterep bolush üçün) bolsa kérek; bezi alimlar, qesem puqralarningki (padishahqa sadiq bolush üçün), dep qaraydu.

■ **8:2** Pend. 24:21 □ **8:3** «Uning *padishahning* aldidin chiqip kétishke aldirima» — bu söz belkim padishahqa qarshi chiqish, yaki uningdin razi bolmasliq toghruluq bir agahlandurush bolushi mumkin. «yaman **bir dewani qollashta ching turma**» — bashqa birxil terjimisi: «(padishahning) ishi sanga éghir kelsimu ada qilishni kéchiktürme». ■ **8:5** Rim. 13:3 ■ **8:6-7** Top. 6:12 ■ **8:8** Ayup 14:5; Zeb. 39:5-6

⁹ Bularning hemmisini körüp chiqtim, shundaqla quyash astida qilin'ghan herbir ishqa, ademning adem üstige hoquq tutqanliqi bilen ulargha ziyan yetküzidighan mushu waqitqa köngül qoydum.□

¹⁰ Shuningdek rezillerning depne qilin'ghanliqini kördüm; ular eslide muqeddes jaygha kirip-chiqip yüretti; ular *muqeddes jaydin* chiqipla, rezil ishlarni qilghan shu sheher ichide maxtilidu téxi! Bumu bimeniliktur!□

¹¹ Rezillik üstidin höküm tézdin beja keltürülmigechke, shunga insan balilirining köngli rezillikni yürgüzüshke pütünley bérilip kétidu.

¹² Gunahkar yüz qétim rezillik qilip, künlirini uzartsimu, Xudadin qorqidighanlarning ehwali ulardin yaxshi bolidu dep bilimen; chünki ular uning aldida qorqidu. □ ■ ¹³ Biraq rezillerning ehwali yaxshi bolmaydu, uning künliri sayidek tézla ötüp, künliri uzartilmaydu, chünki u Xuda

□ **8:9** «Bularning hemmisini körüp chiqtim,... ulargha ziyan yetküzidighan mushu waqitqa köngül qoydum» — bu ayetning bashqa birneche xil terjimisi: «Bularning hemmisini körüp chiqtim, shundaqla quyash astida qilin'ghan herbir ishqa köngül qoydum; ademning adem üstige hoquq tutushining özige ziyan yetküzidighan waqti bar» yaki «Bularning hemmisini körüp chiqtim, shundaqla quyash astida qilin'ghan herbir ishqa köngül qoydum; ademning adem üstige hoquq tutushining ulargha (bashqa ademlerge) ziyan yetküzidighan waqti bar». □ **8:10** «...shu sheher ichide maxtilidu» — bezi qedimki köchürülmiliride: «maxtilidu» dégenning ornida «untulidu» dégen söz tépilidu. Biz alghan nusxa aldi-keyni sözlerge baghliqqu deymiz. □ **8:12** «Gunahkar ... künlirini uzartsimu» — bezi gunahkar melum jehettin éytqanda, puli yaki bashqa amaligha tayinip, «künlirini uzartidu». Bu ehwal waqitliq, elwette. ■ **8:12** Zeb. 37:7-12, 18-20; Pend. 1:33; Yesh. 3:10

aldida qorqmaydu.□

14 Yer yüzide yürgüzülgen bir bimenilik bar; béshigha rezillerning qilghini boyiche kün chüshidighan heqqaniy ademler bar; béshigha heqqaniy ademlerning qilghini boyiche yaxshiliq chüshidighan rezil ademlermu bar. Men bu ishnimu bimenilik dédim. 15 Shunga men tamashini teriplidim; chünki insan üçün quyash astida yéyish, ichish we huzur élishtin yaxsi ish yoqtur; shundaq qilip uning emgikidin bolghan méwe Xuda teqdim qilghan quyash astidiki ömrining barliq künliride özige hemrah bolidu.■

16-17 Könglümni danaliqni we yer yüzide qilin'ghan ishlarni bilip yétish üçün qoyghanda, shundaqla Xuda qilghan barliq ishlarni körginimde shuni bayqidim: — Insan hetta kéche-kündüz közlerige uyquni körsetmisimu, quyash astidiki barliq ishni bilip yételmeydu; u uni chüshinishke qanche intilse, u shunche bilip yételmeydu. Hetta dana kishi «Buni bilip yettim» désimu, emeliyette u uni bilip yetmeydu.□

9

Xuda bizge dostmu, düşmenmu? — ölümge

□ **8:13** «...uning künliri sayidek tézla ötüp, künliri uzartilmaydu» — yene birxil terjimisi: «...u künlerni sayini uzartqandek uzartmaydu». ■ **8:15** Top. 2:24; 3:12, 22; 5:18; 9:7 □ **8:16-17** «könglümni danaliqni we yer yüzide qilin'ghan ishlarni bilip yétish üçün qoyghanda... emeliyette u uni bilip yetmeydu» — oqurmenler bu ikki ayetning birnechche bashqa xil terjimilirini uchritishi mumkin.

yüzlínish

¹ Men shularning hemmisini éniqlash üçün köngül qoydum; shuni bayqidimki, meyli heqqaniy kishi yaki dana kishi bolsun, shundaqla ularning barliq qilghanliri Xudaning qolididur, dep bayqidim; insan özige muhebbet yaki nepretning kélidighanliqini héch bilmeydu. Uning aldida herqandaq ish bolushi mumkin. □ ² Hemme

ademge oxshash ishlar oxshash péti kélidu; heqqaniy we rezil kishige, méhriban kishige, pak we napak, qurbanliq qilghuchi we qurbanliq qilmighuchighimu oxshash qismet bolidu; yaxshi ademge qandaq bolsa, gunahkargha shundaq bolidu; qesem ichküchige we qesem ichishtin qorqquchighimu oxshash bolidu.

■ ³ Mana hemmige oxshashla bu ishning kélidighanliqi quyash astidiki ishlar arisida külpetlik ishtur; uning üstige, insan balilirining köngülliri yamanliqqa tolghan, pütün hayatida könglide telwilik turidu; andin ular ölgenlerge qoshulidu.

⁴ Chünki tiriklerge qoshulghan kishi üçün bolsa ümid bar; chünki, tirik it ölgen shirdin ela. ⁵ Tirikler bolsa özlirining ölidighanliqini bilidu; biraq ölgenler bolsa héchnémini bilmeydu; ularning héch in'ami yene bolmaydu; ular hetta ademning ésidin kötürülüp kétidu, qayta kelmeydu. ⁶ Ularning

□ **9:1** «...insan özige **muhebbet yaki nepretning kélidighanliqini héch bilmeydu**» — démek, «Xuda uni söyidu yaki uninggha nepretlinidu? Héch insan bilmeydu». Bezi alimlar: «insan özide (bolupmu éghir künler béshigha chüshkende) némining bolidighanliqi, yaki muhebbet yaki nepretning bolidighanliqini bilmeydu» dep sherh béridu. ■ **9:2** Zeb. 73:12-14

muhebbiti, nepriti we hesetxorluqimu alliqachan yoqalghan; quyash astida qilin'ghan ishlarning héchqaysisidin ularning menggüge qayta nésiwisi yoqtur.

Ölümge yüzlen'gende qilghili bolidighan emeliy ishlar

⁷ Barghin, néningni xushalliq bilen yep, shara-bingni xushxuyluq bilen ichkin; chünki Xuda alliqachan mundaq qilishingdin razi bolghan.

⁸ Kiyim-kéçekliring herdaim ap'aq bolsun, xush-buy may béshingdin ketmisun. □

⁹ Xuda sanga quyash astida teqsim qilghan bimene ömrüngning barliq künliride, yeni bimenilikte ötküzgen barliq künliringde, söyümlük ayaling bilen bille hayattin huzur alghin; chünki bu séning hayatingdiki nésiweng we quyash astidiki barliq tartqan japayingning ejridur.

¹⁰ Qolung tutqanni barliq küchüng bilen qilghin; chünki sen baridighan tehtisarada héch xizmet, meqset-pilan, bilim yaki hékmet bolmaydu.

Danaliq we tasadipiyliq

¹¹ Men zéhnimni yighip, quyash astida kördumki, musabiqide ghelibe yeltapan'gha bolmas, ya jengde ghelibe palwan'gha bolmas, ya nan dana kishige kelmes, ya bayliqlar yorutulghanlarga kelmes, ya iltipat bilimliklerge bolmas — chünki peyt we tasadipiyliq ularning hemmisige kélidu.

¹² Berheq, insanmu öz waqti-saitini bilmeydu;

□ **9:8** «Kiyim-kéçekliring **herdaim ap'aq bolsun**» — démek, kiyim-kéçekliring herdaim pakiz bolsun.

béliqlar rehimsiz torgha élin'ghandek, qushlar tapan-tuzaqqa ilin'ghandek, bulargha oxshash insan baliliri yaman bir künde tuzaqqa ilinidu, tuzaq béshigha chüshidu.

Danaliqning etiwarlanmasliqi

¹³ Men yene quyash astida danaliqning bu misalini kördüm, u méni chongqur tesirlendürdi;

¹⁴ Kichik bir sheher bar idi; uninggha qarshi büyük bir padishah chiqip, uni qorshap, uninggha hujum qilidighan yoghan poteylerni qurdi.

¹⁵ Biraq sheherdin namrat bir dana kishi tépilir qaldi; u uni öz danaliqi bilen qutuldu; biraq kéyin, héchkim bu namrat kishini ésigе keltürmedi. □

¹⁶ Shuning bilen men: «Danaliq küch-qudrettin ewzel» — dédim; biraq shu namrat kishining danaliqi kéyin közge ilinmaydu, uning sözliri anglanmaydu. ■

Danaliq, exmeqliq, gunah, telwilik

¹⁷ Dana kishining jimjitliqta éytqan sözliri exmeqler üstidin hoquq sürgüchining warqirashliridin éniq anglinar.

¹⁸ Danaliq urush qoralliridin ewzeldur; biraq bir gunahkar zor yaxshiliqni halak qilidu.

□ **9:15** «...dana kishi tépilir qaldi; u uni öz danaliqi bilen qutuldu; ... kéyin, héchkim bu namrat kishini ésigе keltürmedi» — Élisha peyghember bilen Yeremiya peyghember buninggha obdan misal holidu («2Pad.» 6-8-bablar, «Yer.» 27:12ni körüng. ■ **9:16** Pend. 21:22; 24:5; Top. 7:19

10

Eqil béridighan bezi héketler

¹ Xuddi ölük chiwinler ettarning etirini sésiwétidighandek, azraqqine exmeqliq tarazida danaliq we izzet-hörmettinmu éghir toxtaydu.

² Danaliqning köngli onggha mayil, exmeqningki solgha. □

³ Exmeq kishi hetta yolda méngiwatqandimu, uning eqli kem bolghachqa, u exmeq ikenlikini hemmige ayan qilidu.

⁴ Hökümdarning sanga achchiqi kelse, ornungdin istépa berme; chünki tinch-sewrichanliq xata-sewenliktin bolghan zor xapiliqni tinchitidu.

⁵ Quyash astida yaman bir ishni kördumki, u hökümdardin chiqqan bir xata ishtur — ⁶ exmeqler yuqiri mensepte, shuning bilen teng baylar pes orunda olturidu; □ ⁷ men qullarning atqa min'genlikini, emirlerning qullardek piyade mangghanliqini kördum. □

Turmushta uchraydighan xeterlerge danaliq kérek

⁸ Orini kolighan kishi uninggha yiqilishi mumkin; tamni buzghan kishini yilan chéqishi mumkin; □ ■

□ **10:2** «Danaliqning köngli onggha mayil» — qoralni tutup, özini qoghdash teripidur. □ **10:6** «exmeqler» — ibraniy tilida «exmeqliq» dep élin'ghan. □ **10:7** «men qullarning atqa min'genlikini... kördum» — Pelestinde kona zamanlarda atqa minish peqet abroyluq kishilergila mensup idi. □ **10:8** «tamni buzghan kishi...» — yaki «chitni buzghan kishi...». ■ **10:8** Pend. 26:27

⁹ tashlarni yótkigen kishi tash teripidin yarilinishi mumkin; otun yaridighan kishi xewpke uchraydu.

¹⁰ Palta gal bolsa, birsi tighini bilimise, paltini küchep chépushqa toghra kélidu; biraq danaliq ademni utuq-muweppeqiyetke érishtüridu.

¹¹ Yilan oynitilmay turup, yilanchini chaqsa, yilanchigha néme payda?□

Danishmenler we exmeqlarning ish-sözliri

¹² Dana kishining sözliri shepquetliktur; biraq exmeqning lewliri özini yutidu. ¹³ Sözlirining béshi exmeqliq, ayighi rezil telwiliktur; ¹⁴ emma exmeq yenila gepni köpeytidu. Biraq héchkim kelgüsini bilmeydu; uningdin kényinki ishlarni kim uninggha éytalisun?

¹⁵ Exmeqler japasi bilen özlirini upritidu; chünki ular hetta sheherge baridighan yolnimu bilmeydu.

Exmeq hökümdarlarning chataqliri

¹⁶ I zémin, padishahing bala bolsa, emirliring seherde ziyapet ötküzse, halinggha way!■

¹⁷ I zémin, padishahing mötiwerning oghli bolsa we emirliring keyp üçün emes, belki özini

□ **10:11** «yilanchi» — ney chélip yilanni oynatquchi adem. «yilanchini **chaqsa,..**» — yaki «xeqni chaqsa...». ■ **10:16** Yesh. 3:3, 4; Hosh. 13:11; Am. 6:4

quwwetlesh üçün muwapiq waqtida ziyapet ötküzse, bu séning bexting!□

Yene héketler

¹⁸ Hurunluqtin öyning torusi ghulay dep qalidu; qollarning boshluqidin öydin yamghur ötidu.

¹⁹ Ziyapet külke üçün teyyarlina, sharab hayatni xush qilar; lékin pul hemme ishni hel qilar!

²⁰ Padishahqa lenet qilma, hetta oyungdimu tillima; hujrangdimu baylarni tillima; chünki asmandiki bir qush awazingni taritidu, bir qanat igisi bu ishni ayan qilidu.■

11

Birnechche emeliy nesihet

¹ Nanliringni sulargha ewet; köp künlerdin kéyin uni qaytidin tapisen.□

□ **10:17** «...özini **quwetlesh üçün muwapiq waqtida ziyapet ötküzse,...**» — yaki, «...özini tutup muwapiq waqtida ziyapet ötküzse,...». «...we **emirliring keyp üçün emes... ziyapet ötküzse, bu séning bexting!**» — bashqa birxil terjimisi: «...we emirliring mest bolush üçün emes, belki salmaqliq bilen öz waqtida ziyapet ötküzse, bu séning bexting!». ■ **10:20** Mis. 22:28 □ **11:1** «Nanliringni **sulargha ewet... uni qaytidin tapisen**» — bu ayet belkim déngiz sodisini körsitishi mumkin; tewekkülchiling qanche chong bolsa, paydisimu shunche köp bolidu; gepning yene herxil köchme meniliri bolushi mumkin. Bashqa birxil terjimisi: «Néningni sular (déngizlar) üstige tashla».

² Bir ülüşni yette kishige, sekkizigimu bergin; chünki yer yüzide néme yamanliq bolidighanliqini bilmeysen. □ ■

³ Bulutlar yamghurgha tolghan bolsa, özlirini zémin üstige boshitidu; derex shimal terepke örülse, yaki jenub terepke örülse, qaysi terepke chüshken bolsa, shu yerde qalidu.

⁴ Shamalni közitidighanlar tériqchiliq qilmaydu; bulutlarga qaraydighanlar orma ormaydu.

⁵ Sen shamalning yolini bilmiginingdek yaki boyida barning hamilisining ustixanlirining baliyatquda qandaq ösidighanliqini bilmiginingdek, sen hemmini yasighuchi Xudaning qilghinini bilmeysen. □ ■

⁶ Seherde uruqungni térighin, kechtimu qolungni ishtin qaldurma; chünki néme ishning, u yaki bu ishning paydiliq bolidighanliqini we yaki her ikkisining oxshashla yaxshi bolidighanliqini bilmeysen.

Hayat künlirini etiwarlash kérek, ixlasmen bolushi kérek!

⁷ Nur shérin bolidu, aptapni körüşmu huzurluq ishtur. ⁸ Shunga birsi köp yil yashighan bolsa,

□ **11:2** «Bir ülüşni yette kishige, sekkizigimu bergin; chünki yer yüzide néme yamanliq bolidighanliqini bilmeysen» — bezi alimlar, bu ayetmu soda-tijaretni körsitidu, dep qaraydu. Shuningdek uning birnechche köchme menilirimu bolsa kérek. ■ **11:2**

2Kor. 9:10 □ **11:5** «shamalning yoli...» — ibraniy tilida «shamal» we «roh» bir söz bolup, Sulayman mushu ayette hamilining baliyatquda apiride bolidighanliqi, ösidighanliqining hemmisi Xudaning Rohi arqiliq bolidighanliqini puritip körsitidu (Injil, «Yh.» 3:1-8nimu körüng). ■ **11:5** Yuh. 3:8

bularning hemmisidin huzur alsun. Halbuki, u yene qaranghuluq künlirini éside tutsun, chünki ular köp bolidu; kelgüsidiki ishlarning hemmisi bimeniliktur!

⁹ Yashliqingdin huzur al, i yigit; yashliqing künliride könglüng özüngge xushalliqni yetküzgey; könglüng xalighini boyiche we közliring körgini boyiche yürgin; biraq shuni bilginki, bularning hemmisi üçün Xuda séni soraqqa tartidu. ¹⁰ Emdi könglüngdin ghashlikni élip tashla, téningdin yamanliqni néri qil; chünki baliliq we yashliqmu bimeniliktur.

12

Sözning dawami

¹ Emdi yaman künlér béshinggha chüshmigüche, shundaqla sen: «Bulardin héch huzurum yoqtur» dégen yillar yéqinlashmighuche yashliqingda Yaratquchingni ésingde ching tut; ² quyash, yoruqluq, ay we yultuzlar qarangghuliship, yamghurdin kéyin bulutlar qaytip kelmigüche uni ésingde tutqin. □ ³ Shu küni «öyning közetchiliri» titrep kétidu; palwanlar égilidu, ezgüchiler azliqidin toxtap qalidu, dérizilerdin sirtqa qarap turghuchilar ghuwaliship kétidu; □ ⁴ kochigha

□ **12:2** «yamghurdin kéyin bulutlar qaytip kelmigüche» — yaki «yamghurdin kéyin bulutlar yoqimighuche». □ **12:3** «öyning közetchiliri» — ademning qapaqlirini, «palwanlar» — Ademning mörilirini, «ezgüchiler» — Chishlarni, «dérizilerdin qarighuchilar» — Közlerni körsitishi mumkin. Kéyinki ayetlerdiki bir qatar oxshitishlarmu qériliqni körsitidu.

qaraydighan ishiqler étididu; tügmenning awazi pesiydu, kishiler qushlarning awazini anglisila chöchüp kétidu, «naxshichi qizlar»ning sayrashliri sus anglinidu; □ ⁵ kishiler égizdin qorqidu, kochilarda wehimiler bar dep qorqup yürüdu; badam derixi chichekleydu; chéketke ademge yük bolidu, shindir méwisi solishidu; chünki insan menggülük makanigha kétidu we shuning bilen teng, matem tutquchilar kochida aylinip yürüdu; □ ⁶ kümüş tana üzülgüche, altun chine chéqilghuche, aptuwa bulaq yénida pare-pare bolghuche, quduqtiki chaq kardin chiqquche, □ ⁷ topa-chang esli tupraqqa qaytquche, roh özini bergen Xudagha qaytquche — Uni ésingde tutqin! ■ ⁸ Bimenilik üstige bimenilik!» — deydu hékmet toplighuchi — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimeniliktur!» ■

Xulase

⁹ Shuningdek, hékmet toplighuchi dana bolupla qalmastin, u yene xelqge bilim ögitetti; u oylinip, köp pend-nesihetlerni tarazigha sélip,

□ **12:4** «naxshichi **qizlar**» — qushlarni körsitish éhtimalliqi bar.

□ **12:5** «chéketke **ademge yük bolidu**» — yaki «chéketke özini sörep mangidu». «shindir **méwisi**» — muhebbetni qozghaydighan méwe idi. Uning «soliship ketkenliki» belkim jinisiy muhebbetning suslashqanliqini körsitishi mumkin. □ **12:6** «quduqtiki **chaq**»

— quduqtin su chiqiridighan chaqni körsetse kérek. «Kümüş tana (rishte)», «altun chine», «aptowa» we «chaq»larning tenning qaysi eza-funksiyilirini körsitidighanliqi buningda éniq déyilmigen; biraq umumiy menisi éniqtur — bedenning herbir güzellik-qabiliyiti zalwalgha yüzlinidu. ■ **12:7** Yar. 2:7; 3:19; Chöl. 16:22 ■ **12:8** Zeb. 62:9; 144:4; Top. 1:2

retlep chiqti. ■ ¹⁰ Hékmet toplighuchi yéqimliq sözlerni tépishqa intilgen; ushbu yézilghini bolsa durus, heqiqet sözliridin ibarettur. ¹¹ Dana kishining sözliri zixqa oxshaydu, ularning yighindisi ching békitilgen mixtektur. Ular Birla Padichi teripidin bérilgundur. ¹² Uning üstige, i oghlum, bulardin sirt herqandaq yézilghanlardin pexes bol; chünki köp kitablarning yézilishining ayighi yoq, shuningdek köp öginish tenni upritidu.□

Axirqi dewet

¹³ Biz pütün ishqa diqqet qilayli; Xudadin qorqqin we uning emr-permanlirigha emel qilghin; chünki bu insanning toluq mejburiyitidur; □ ■ ¹⁴ chünki adem qilghan herbir ish, jümlidin barliq mexpiy ishlar, yaxshi bolsun, yaman bolsun, Xuda ularning soriqini qilidu.■

■ **12:9** 1Pad. 5:26 □ **12:12** «...i oghlum, bulardin sirt herqandaq yézilghanlardin pexes bol» — bashqa birxil terjimisi: «... i oghlum, bulardin agah-sawaq alghin». Biraq bizningche bu ayette Sulayman «Birla Padichi (démek, Xudadin) teripidin bérilgen» barliq muqeddes yazmilarni körsitidu. □ **12:13** «Biz pütün ishqa diqqet qilayli» — yaki «Biz pütün ishni angliduq». «bu insanning toluq mejburiyitidur» — ibraniy tilida: «bu insanning barliqidur» déyilidu. Buning toluq menisi belkim: «Xudadin qorqup, uning emr-permanlirigha emel qil» — bu Xudaning insanda bolghan meqsitidur, dégendek bolushi mumkin. ■ **12:13** Qan. 6:2; 10:12; Pend. 3:7 ■ **12:14** 1Kor. 4:5; 2Kor. 5:10

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5